

Kolom 5: Over wetenschap en waarheid

Als compromis tussen mijn gebrek aan talent om een kunstacademie te gaan volgen en mijn matige talent in de exacte vakken, ben ik ooit bouwkunde gaan studeren. Die opleiding had niks artistieks en bitter weinig technisch. Het ging er vooral om rechte lijnen langs een lineaal te trekken en normbladen uit je hoofd te leren. Sindsdien weet ik dat compromissen compromitterend zijn. Met lange tanden heb ik die opleiding dan ook afgemaakt. In de crisis die daaruit groeide ben ik gaan nadenken. Daaruit ontstond het verlangen filosofie te gaan studeren, wat ik na het moeizaam verkrijgen van de ingenieurstitel met veel plezier ben gaan doen. Nooit is het daarbij mijn bedoeling geweest om "filosoof" te worden. Over een bestaan ná de filosofie dacht ik hoegenaamd niet na. Toen, na de studie, een voor de hand liggend vervolgonderzoek keer op keer niet van de grond bleek te komen, ben ik uiteindelijk in de muziek beland en via allerlei kronkels zit ik nu dan toch geregeld op internationale conferenties waar musicologen aan "wetenschap" doen. Intussen heb ik heel wat mensen ontmoet waarvan ik in mijn vrije tijd boeken lees. Van enkelen zou je kunnen zeggen dat het vrienden zijn geworden.

Tijdens zo'n conferentie nam één van hen mij ooit eens apart en vroeg mij of hij mij een vaderlijk advies mocht geven. Dat mocht. Ik zou er misschien beter aan doen op social media niet zo luid mijn opvattingen over Palestina kenbaar te maken. Het moet gezegd worden, op die conferentie voelde ik me een soort paria. De internationale smaakmakers leken mij te mijden. Van minstens één musicoloog die zich net als ik met de verloren Mozarabische zang van het Iberisch schiereiland bezighield, weet ik dat zelfs zeker. Vanwege mijn slecht gezichtsvermogen liep ik toevallig tegen haar aan; een dame die geregeld met een ander kapsel rondloopt. Ik herkende haar pas tijdens de botsing en begon dus een praatje. Zij leek niet te weten hoe snel ze zich bij mij uit de voeten moest maken. Dat herhaalde zich diverse malen. Als ik haar wat vroeg kreeg ik beleefd een kort antwoord, en dan was ze weer weg. Ik had geen idee welke ziekte ik onder de leden had. Zou het inderdaad om een vermeend antisemitisme gaan? Enkele jaren eerder had ik dat "ontwijken" al opgemerkt. Toen dacht ik nog dat men mijn inbreng over melodische reconstructies misschien als een bedreiging zag. Maar dat getuigde wellicht van al te veel eigendunk. Ook met enkele anderen binnen mijn vakgebied, ongeveer de enigen die zich überhaupt met de materie bezighielden, wilde het maar niet vlotten. Alsof ik inderdaad besmettelijk was.

Misschien dat "antisemitisme" inderdaad een rol speelde. Ik was er immers nogal van overtuigd dat de Israelische kolonisatie van de Westelijke Jordaanoever, een misdaad tegen de Palestijnen is, en dat zie ik nog steeds zo. Dat is m.i. ook niet zo maar een "mening", maar een feit. Helaas worden sommige feiten in onze wereld bestreden met propaganda, of domweg met scheldwoorden. Dat schijnt effectief te zijn. Zelfs onder wetenschappers, die er toch van verdacht zouden kunnen worden tot het denkende deel van de mensheid te behoren, is dat niet ongebruikelijk. Een halfjaar vóór de bewuste conferentie werd ik op een platform voor middeleeuwse muziek tot zwijgen gebracht omdat ik in verband met de reconstructie van een Mozarabisch gezang naar de Israelische politiek in Palestina verwees. Het was zeker niet mijn bedoeling om mensen te kwetsen, of zelfs maar "moeilijke" onderwerpen aan te snijden die niets met muziek te maken hebben. Maar als je de bijbelse teksten van de Mozarabische ritus leest, nadenkt over hun vele tegenstrijdige interpretaties en die in hun tiende-eeuwse Iberische context plaatst waar christenen, joden en moslims de hoofdrol spelen, dan is het moeilijk om NIET aan het moderne Palestina te denken. Het is moeilijk om NIET aan het moderne Bethlehem te denken als je zingt over het kleintje dat daar ooit is geboren, en je je afvraagt hoe de moderne getto's er in bijbelse tijden misschien hebben uitgezien. In een ander gezang over de muren van Jeruzalem is het moeilijk om NIET te denken aan de illegale apartheidsmuur die door Palestina loopt. Wanneer, in weer een ander gezang, prachtige teksten vertellen over de Libanese ceder, de cipres van Sion en de roos van Jericho, dan is het moeilijk om NIET te denken aan een reis naar Jericho, misschien wel de oudste stad op onze planeet, waar ik, vanwege de dramatische politieke situatie waarschijnlijk nooit naar toe zal gaan. De zang die ooit op het Iberisch schiereiland werd gezongen is voor mij zo onlosmakelijk verbonden met de actuele situatie in Palestina, dat het moeilijk is om te begrijpen hoe de politiek me kan verbieden daarover te spreken. Het is zonneklaar dat de politiek hier een wig drijft tussen wetenschap en waarheid.

Dat zien we ook nu weer, nu we volgens politiek en media worden bedolven onder de virussen. In het begin van de crisis ben ik me in de materie gaan verdiepen en zag al snel allerlei experts die, onderbouwd met feiten, een heel ander verhaal vertellen dan de toonaangevende media met hun schokkende reportages. In een van de eerstvolgende berichten aan de mailinglijst van mijn koor probeerde ik daarom, onder verwijzing naar deze experts, mensen aan te moedigen zelf op zoek te gaan naar informatie. Dat leidde tot enkele steunbetuigingen, maar ook verschillende verzoeken om te worden uitgeschreven. Opvallend was vooral het aantal gepromoveerde

wetenschappers dat mij aanviel op mijn aktie. De een zei: Schoenmaker blijf bij je leest. De ander werd kwaad, maar bedacht dat het wellicht een 1-april grap was. Dat was immers de datum dat hij het bericht kreeg. Van sommige kreeg ik zelfs het verwijt dat het "gevaarlijk" was wat ik deed, of nog erger "on-ethisch". Maar net als bij het antisemitisme-verwijt ging geen van hen in op de inhoud. De vermaning tot zwijgen was genoeg. Het percentage afwijzende reacties onder gepromoveerde wetenschappers bleek vele malen hoger dan onder anderen. Onder de expliciete steunbetuigingen waren bovendien géén wetenschappers. Nu zegt dat mogelijk meer over mijn netwerk dan over de wetenschap als zodanig. Toch geeft het te denken dat mensen die betaald worden om na te denken, over bepaalde zaken zeer beslist niet na denken. Hun denken beperkt zich tot hun specifieke expertise, de rest laten ze over aan de ter zake kundige experts en dat zien ze dan als een verstandige, ja zelfs als een ethisch verantwoorde keuze. Ik bestrijd dat. Juist zij die in een bepaalde expertise grondige kennis hebben opgedaan, zouden er goed aan doen om de logica die aan die kennis inherent is ook toe te passen op gebieden van algemeen belang die hun expertise overstijgen. Dat geldt natuurlijk voor iedereen, maar het zou toch vooral moeten gelden voor wetenschappers. Graag citeer ik in dit verband een voormalig rechter van het Engelse Hooggerechtshof, Lord Sumption (30 maart 2020): "Ik ben geen wetenschapper. Maar het is het recht en de plicht van elke burger om te onderzoeken wat wetenschappers hebben gezegd, om dat zelf te analyseren en om met gezond verstand conclusies daaruit te trekken. We zijn allemaal perfect in staat om dat te doen. En er is geen reden om aan te nemen dat de wetenschappelijke aard van een probleem betekent dat we onze vrijheid in de handen van wetenschappers moeten leggen. We hebben allemaal kritische vermogens en het is bijzonder belangrijk in een moment van nationale paniek, dat we die gebruiken." Wetenschap is met andere woorden leuk, maar de waarheid is veel belangrijker, en die waarheid is niet voorbehouden aan wetenschappers.